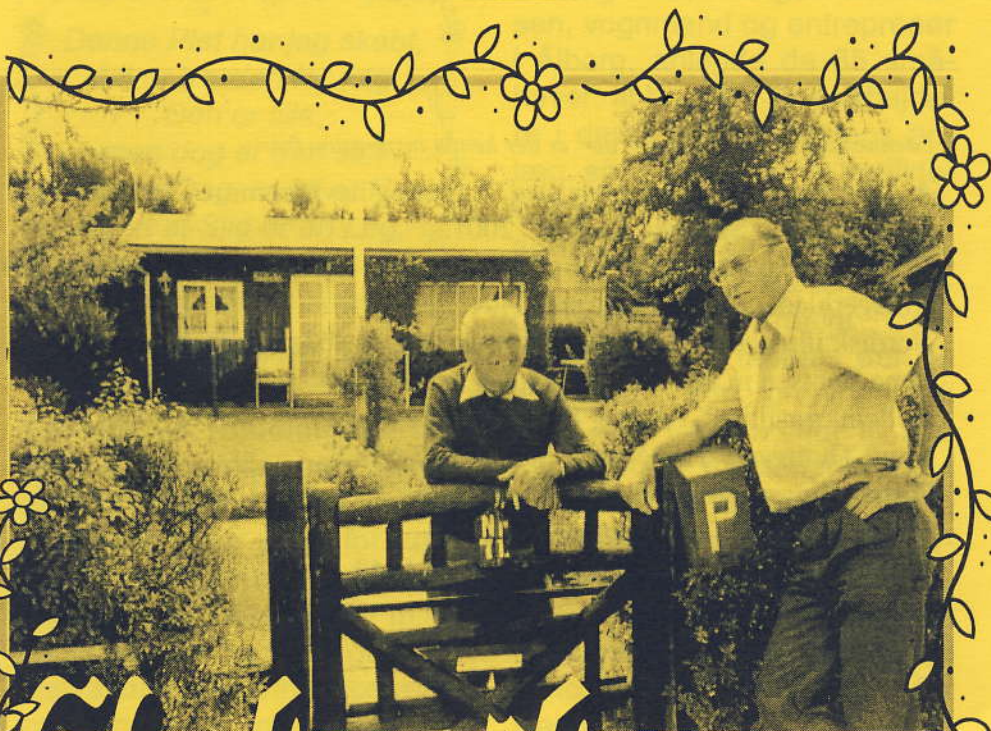

MÅNEDSBLADET

Glemmer du

Kalanihaver

Nr. 5 – maj 2002

Tårnby Kommune - Lokalhistorisk Samling

Forsideillustration:

Kolonihaven Virkebo - Karl Ibsen og Jacob Fuldbby, 1983.

Foto: KT-Posten.

I denne udgave af "Glemmer du" er der hentet inspiration fra:

A.J.Sigsgaard, "Det hegnede sted, Haver og havedrømme i 1920'ernes København" - Speciale fra RUC 2001.

"Nybyggere på Amager", Tårnby kommunes lokalhistoriske samling 1997.
Amagerbladet, 2770, Illustreret Tidende.

Nordisk illustreret Havebrugsleksikon red. A Pedersen København 1936.

Lone Bentsen m.fl., "Kolonihavebevægelsens blomstrende udvikling i mellemkrigstiden" - Årbog for arbejderbevægelsens historie 1981.

Knud Thomsen, "H/F Nordre Vang 1962-1987".

Forhandlingsprotokol for Haveforeningen Taarnby Villaby 1944-64.

Jørgen Hagen, "Kolonihaven" 1976.

Vers fra Kolonihaveforbundets sangbog 1943.

ISSN 1397-5412

Glemmer du er udgivet af: Tårnby Kommune - Lokalhistorisk Samling

Skrevet og redigeret af: Carsten Bo Vilhelmsen

Layout: Vicky Bonde

Kolonihaver på Amager

Kolonihavernes oprindelse for-
 taber sig i fortiden, men allerede
 i det 14 årh. fandtes der of-
 te havekolonier uden for køb-
 stædernes bymure – kálhaver,
 humle haver, æblegårde m.m.
 I en skrivelse fra 1826 gør den
 enevældige regering opmærk-
 somhed på, at man i købstæ-
 der, hvor der findes "en forar-
 met håndværker- og borger-
 stand", bør stille jord gratis til
 rådighed for dyrkning med ha-
 vesager, dels for på den måde
 at modvirke lediggang og drik-
 fældighed, og dels for at ud-
 nytte ledig arbejdstid. Det er
 dog først i 1884, at organisе-
 ringen af kolonihaverne for al-

vor tager fart. Jørgen Berthel-
 sen, vognmand og entreprenør
 i Ålborg, anlagde da 85 små-
 haver, til brug for sine arbej-
 dere i deres fritid. Koloniens an-
 læg såvel som dens vedlige-
 holdelse skete efter andel-
 sprincippet. Ordensreglerne
 var allerede fra starten stren-
 ge, og de blev kraftigt hånd-
 hævet. I 1902 fandtes der på
 landsplan 76 foreninger (i
 1936 var tallet steget til 510
 med 27000 medlemmer og i
 alt ca. 70.000 haver), og i
 1908 stiftedes den første for-
 ening i hovedstaden: Kolonihave-
 Forbundet for København
 og Omegn, i 1916 ændret til
 Kolonihave-Forbundet for
 Danmark.

Kolonihavebevægelsen nåede
 hurtigt til Amager. I 1918 var
 der mere end 40 kolonihave-
 og parcellforeninger. Man kan i
 flæng nævne Haabet, Frihe-
 den, Godthaab, Lykkens prøve
 og Samarbejdet - navne, der
 klart viser, at beboerne så ha-
 ven som indgangen til en ny
 og lysere fremtid. Amagerbla-

det bragte i 20'erne en artikelserie med titlen: "Havebyer og Parcellforeninger på Amager" - havefolket var på alle måder blevet et meget synligt indslag i miljøet.

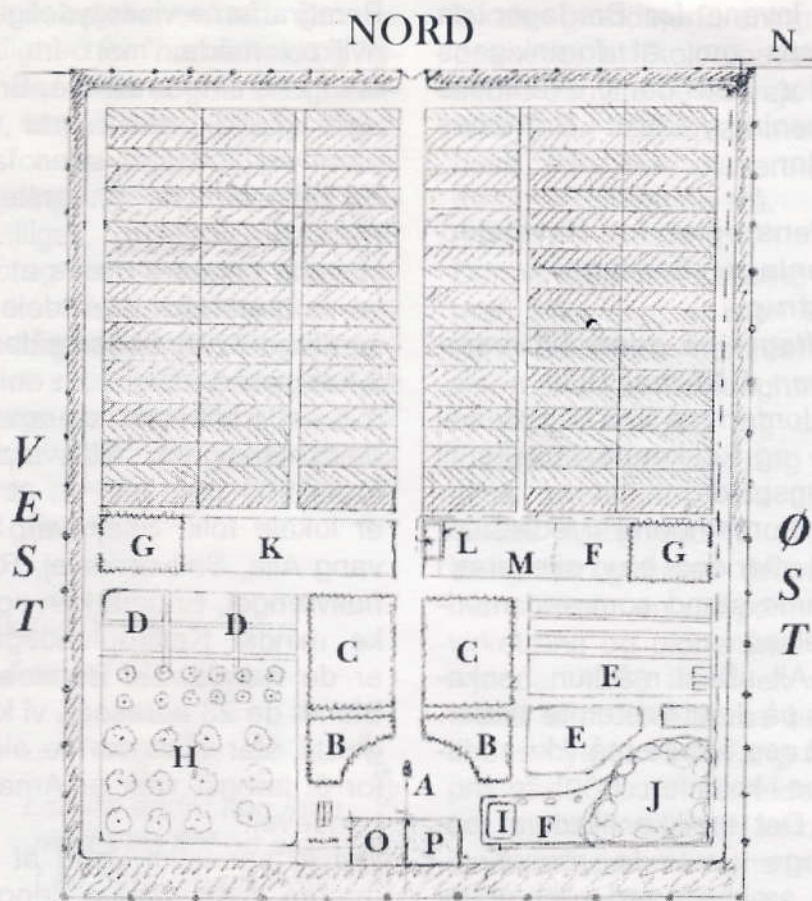
Bredagervej Kolonihaveforening 1934-1944

Haverne på Amager var ikke bare mange, de var også meget forskellige både mht. deres oprindelse og størrelse. I den ene ende af skalaen finder vi Haveforeningen Taarnby Villa-by af 1916. Her havde man i slutningen af 40'erne rundet de 100 medlemmer, og der udfoldede sig, ved siden af det traditionelle foreningsliv, da et omfattende oplysningsarbejde i form af demonstrationer af podning, studiekredse i havebrug, udflugter til Hørsholm

Planteskole og lysbilledforedrag om sygdomme i frugttræer. Blandt de mere ydmyge foreninger finder vi den for længst forsvundne kolonihave på Bredagervej i Kastrup.

Handelsgartner Jørgensen, Bredagervej, fik d. 11/5 1934 af Sognerådet ret til at udleje den del af arealet på matrikel 6g. i Kastrup, som ikke er udlagt til anden benyttelse. Lejemålet løb i første omgang frem til 1 april 1935. Bredager bestod af 18 haver (hvoraf 3 var delt i 2) hver på 1000 kvadratalen [ca. 627m²]. Denne arealstørrelse var allerede ved en kancelliskrivelse i 1846 blevet fastsat som standard for jordlodder til nybyggere - vi møder det samme mål i forbindelse med grundlæggelsen af Nordre Vang i 1962. Prisen var 29 kr. pr. halvår. inkl. trykvand leveret af kommunen. Bredager blev grundlagt som en skolehave, et begreb som blev skabt af en række fremtrædende skolefolk i begyndelsen af det 20. årh. De mente, at børnenes legemlige uddannelse og kendskabet til det praktiske liv blev forsømt ved skolens ensidige satsning på boglig viden. Af samme grund indehol

Signaturforklaring for illustration af have nr. 8, Bredager 1934

A: Flagstang	E: Blomsterbed	I: Vanddam	M: Bænkplads m.m.
B: Roser	F: Såbede	J: Stenhøj	N: Vandlekning
C: Stauder	G: Kompost	K: Planteskole	O: Redskaber
D: Køkkenhave	H: Frugttræer	L: Vandbassin	P: Læskur

Tegningen understreger, at kolonien både har fungeret som pryd- og nyttehave. Planteskolen må hænge sammen med forpligtelserne som skolehave. Lejer i 1934: E.Klussmann.

der lovene for Bredager en passus om, at foreningens midler, ved dens eventuelle opløsning, tilfaldt Børnenes kontor.

Ordensregler for Havelejerforeningen Bredager, Kastrup.

Vedtaget på generalforsamlingen d. 21 maj 1939

1. Jorden må kun benyttes til lyst- og køkkenhave. Ikke til oplagsplads.
2. Foreningens redskaber skal efter endt brug afleveres i samme stand som ved modtagelsen.
3. Alt affald må kun henkastes på dertil bestemte steder.
4. Løse hunde må ikke medtages i kolonien.
5. Det er ikke tilladt at op hænge umalede presenninger, sækkelærred eller andet på huse, stænger e.l., hvor det giver et uskønt præg.
6. Medlemmerne er pligtige til at renholde hovedgangen ud for deres egen have.
7. Kørsel med motorkøretøj skal foregå med mindst mulig fart.
8. Spil af fodbold, langebold og spil om penge er forbudt på hovedgangen.

Paragrafferne viser tydeligt på hvilken måde, man fra foreningens side ønskede, Bredager skulle præsentere sig: pænt og redeligt, uden larm og opstandelse, en æstetisk nydelse.

Havens beboere synes at have kommet fra alle dele af samfundet. Vi finder således 2 købmænd såvel som en lærer, en fragtmand og en arbejdsmand fra Glasværket. Fælles for dem alle er, at det er lokale folk: Skøjtevej, Søvang Allé, Saltværksvej, Rådhusvænget, Engmarken og ikke mindst Kastruplundsgade er de navne, der dominerer. Blandt de 23 adresser, vi kender til, står sidstnævnte alene for 6, længst væk er Amager Landevej!

Det er samtidigt værd at bemærke, hvor mange gengangere man finder. 7 af de 18 haver beboes i 1941 af de samme personer, som fik udleveret de første nøgler i 1934.

I 1941 ansøgte 7 lejere om tilfaldelse til "at holde et par kanner...", ikke at forstå at det skal være i større stil, men kun til husbehov i de dårlige

tider." Lejekontrakten åbnede mulighed for "hønsehold og lignende.., hvis sognerådet skønner, at det ikke vil være til gene for de øvrige lejere" - ansøgningerne blev da også alle bevilliget. Husdyrhold til eget forbrug var et meget almindeligt kosttilskud på Amager under krigen. Jørgen Fagerli fortæller således i *Nybyggere på Amager*, at stort set alle på Instrup Allé dengang havde høns, kaniner, ænder eller sågar grise.

Nordre Vang - perlen på Amager

Det nye Nordre Vang havde en vanskelig fødsel. En hovedkuld's fraflytning fra arealer omkring Tilburg Allé, hvor den

lokale grundejerforening ikke ønskede, at "kolonihavefolket" skulle benytte deres veje og en indflytning i plørevejr med 250 huse, som blev placeret, hvor de nu bedst kunne stå.

Denne start har sat sine spor, man ville vise, at man kunne selv. "Da vi kom hertil for 25 år siden, var parcelhusgrundene et rent "Klondyke" og det så forfærdeligt ud, og i dag er de altså blevet for fine til os. "VÆK MED JER"!" Nordre Vang har gennem årene demonstreret en imponerende virketrang og pionerånd: "Midt i januar 1963 fik vi en vognmand til at køre vores hus ud til den nye Nordre Vang for en pris af 400 kr. Vi startede kl. 4 om morgenen i 10° kulde og kørte ad den tvungne rute. I den dybe sne fandt vi efterhånden vores havelod, og fik huset sat på lægterne. Vi var nummer fem på arealet. Foråret 1963 fik vi huset, lokummet og redskabsskur sat på sokkelsten. Vi lå på uopdyrket jord med meterhøjt ukrudt og kvikgræs, mere end et spadestik i jorden. Der var naboer på vejen, der opgav lerjorden og ukrudtet, og solgte hus og ha-

ve til mere ihærdige lejere. Ser man 25 år tilbage, forstår man ikke rigtigt, hvordan vi arbejder kom igennem udflytningen, forbedringer, nybygninger, fliser, planter, træer og indlægning af el til huset, uden at nogen af os gik fallit. Det skyldtes først og fremmest et godt sammenhold i familien og mellem naboer."

Der er næsten ikke den side af tilværelsen, som ikke er blevet organiseret i Nordre Vangs 358 haver. I 1967 afholdtes den første havefest med asfaltbal, året efter transporteredes et kontorhus fra Nordhavn, og blev ombygget til fritidshus for foreningens unge. Siden er kegle- og skydeturneringer, skovture, loppemarkeder, og - efterhånden som medlemmerne er blevet ældre - en pensionistklub og sågar en humørpatrulje kommet til.

Beplantningen af haverne krævede navnlig i foreningens første år et omfattende pligtarbejde - med op til 180 medlemmer beskæftiget i weekenden. Bestræbelserne på at skabe de pæneste haver - heraf tilnavnet perlen på Amager - lader sig nemt aflæse af de

mange præmieringer ved kolonihaveforbundets årlige konkurrencer.

I august måned 1964 modtog 10 haveejere deres opsigelse af bestyrelsen "da de trods flere påbud endnu omtrent 2 år efter foreningens oprettelse, ikke har fået orden i Deres have, som ordensreglementet foreskriver, opsiges De herved til fraflytning den 1. september 1964". Herudover fik en halv snes haveejere tilsendt anbefalede breve, hvori de blev opfordret/advaret om, at bringe orden på deres have. I modsat fald, ville opsigelse finde sted.

Disciplineringen har i det hele taget været mærkbart i de mange år under Svend Larsens ledelse af Nordre Vang, og det samme gælder for tilhørsforholdet til Socialdemokratiet og fagbevægelsen. Larsen arbejdede i 42 år som klejnsmed på B & W; Egon Sørensen, gennem 25 år kasserer i foreningen, opnåede flere tillidsposter inden for partiet, og sammenhold indadtil har, sammen med stædighed og energi, været en mærkesag lige fra starten tilbage i 1963.

"Vi ønsker, at de børn og unge, der er i foreningen i dag, må vokse op i en fredelig og solidarisk verden og at de har

lyst til at føre foreningen videre."

Nordre Eng

Nordre Eng, grundlagt i 1943 mellem Englandsvej og Glamsbjergvej, har opnået den for en kolonihave sjældne "ære" at blev danmarksberømt i årene 1999-2000. Gennem 29 år havde kommunen udskudt opsigelsen af lejekontrakterne, men nu faldt hammeren. Kommunen ville bygge 26 villaer og foreningens ca.

*Fuglefløjet fra oven
og Solens varme Skin,
alle Planternes
livsglade Hær,
det skal ildne min Tanke
og mildne mit Sind,
som er sort i en Tid,
der er svær*

Sommerhus i H/F Æblehaven.

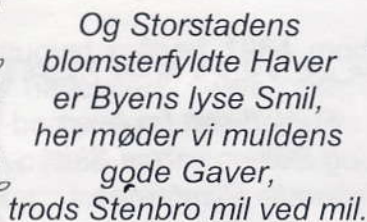
100 beboere, som næsten alle havde vinterbolig i Sundby, måtte fraflytte kolonien.

Når Nordre Eng blev en landspolitisk sag skyldes det dog ikke så meget kravet om rømning af havekolonien, som problemerne med at få anvist erstatningsjord. Udsigten til at få husene opmagasineret midlertidigt, og dermed betale for flytning to gange, samt risikoen for, at haven overflyttedes til Vestegnen satte for alvor sindene i bevægelse.

Reaktionerne på kravet om øjeblikkelig rømning af koloniens 56 haver var mange og meget forskellige. Helt i pagt med den gamle kolonihavetradition blev der forfattet nye, aktuelle vers til Nordre Engs slagsang, men der blev også talt om at kappe de gamle bånd til Socialdemokratiet. "Vi er jo gamle partikammerater. I al fald fem af os syv her om bordet er socialdemokrater", som det hed i lokalavisen 2770 d.13 juli 1999. "Det her er mit liv, jeg vil ikke rådne op i en treværelses."

Nordre Eng ligger i dag fortsat i Tårnby kommune, nu på arealerne syd for Nøragersmindevej.

Havefolkets

*Og Storstadens
blomsterfyldte Haver
er Byens lyse Smil,
her møder vi muldens
gode Gaver,
trods Stenbro mil ved mil.*

"Arbejdet i Kolonihaven yder vel sine Udøvere den samme Glæde som Parcellisterne kender, men Prikken over i'et er dog Ejendomsretten til den lille Plet Jord man arbejder med." Disse ord, som stod at læse i *Haveboligen* i 1923 viser tydeligt den bevidsthedsmæssige forskel mellem ejer og lejer i haveforeningerne. Medlemmer af Haveforeningen Tårnby villaby af 1916 ville uden tvivl have svært ved at genkende forlystelser som ølløbet i Nordre Vang, sådan som det beskrives i erindringsbogen fra 25 års jubilæet: "Festudvalget havde arrangeret flere konkurrencer, både for mænd og kvinder, bl.a. en der gik ud på at mændene løb hele fodboldbanen rundt, og på bestemte steder stod der øl der skulle

drikkes, før de løb videre til næste sted, men flere snød og kom først i mål, de kunne ikke drikke ved alle stederne, så de vandt med snyd, men der manglede ikke øl på strækningen."

Var ståstedet forskelligt, socialt såvel som politisk, så var der dog også mange erfaringer som de var fælles om. Som det hed i Illustreret Tidendes artikel fra krigens tid om Kastrop som fremtidig haveby "en Glæde over hver Dag at være Naturen paa nært Hold, som ganske umuligt i samme Forstand kan opleves i Byens Stengader. Trangen til at skaffe sig Beboelse udenfor Byen har da ogsaa bredt sig til alle Befolkningslag."

Kolonihaven opstod som et fristed, en særlig livsform, og dens betydning som storbyens åndehul er for længst anerkendt fra alle sider. Her har familien haft mulighed for at leve et kvalitativt andet liv end i vinterhalvåret. Havearbejdet har været anstrengende, men det har på den anden side

været ledsaget af en skaber-glæde, man ikke fandt i det daglige arbejdsliv. Friheden overfor omverdenes tvang og den almindelige følelse af magtesløshed gjorde pludselig arbejdet til en fornøjelse.

Hvor kolonihaven fra starten af 1920'erne mest af alt repræsenterede en indtægtskilde til familiens opretholdelse, er det efterhånden skønheden og pænheden i naturoplevelsen, som kommer i højsædet. Kolonihaveejereren har ganske vist kun rådighed over jorden, og det endda på meget usikre vilkår, men i bevidstheden giver haven status af, at man har distanceret sig fra lønarbejderniveauet ved at besidde ejendom.

*Jeg vil ønske, at alle
den Tanke ret forstaar,
jeg har Ret til at prise
- mit Held
naar jeg ejer en Have,
som Aar efter Aar
er min Glæde
- og eet med mig sel'.*

Hvis du har billeder, oplysninger eller andet af lokalhistorisk interesse, så henvend dig til:

Lokalhistorisk Samling
Kamillevej 10
2770 Kastrup
Tlf. 32 46 05 45

Åbningstider:

Mandag	16.00 - 20.00
Tirsdag	12.00 - 16.00
Fredag	12.00 - 15.00

Lokalhistorisk Samling har desuden udstillinger på

Kastrupgårdssamlingen

**"Midt på Amager" og
 "Kastrup Glas"**

Åbent Tirsdag til søndag
 14.00-17.00
 Onsdag tillige
 14.00-20.00

Plyssen

Amager Strandvej 350:

**Permanente og
 skiftende udstillinger**

Åbent Lørdag og søndag
 13.00-16.00